

Jövedelmi helyzet, 2011

A tartalomról

- 1 Bevezető
- 1 A háztartások egy főre jutó jövedelmeinek alakulása, 2000–2011
- 1 Az egy főre jutó bruttó jövedelmek megoszlása, 2000–2011
- 2 A nyugdíjas háztartások jövedelmi helyzete, 2011
- 3 Relatív anyagi helyzet, 2012
- 4 A háztartások jövedelemelvárásai, anyagi helyzetük szubjektív megítélése, 2012

Bevezető

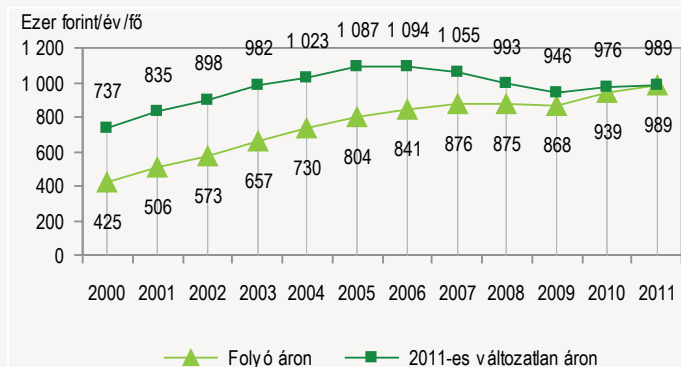
A kiadványban szereplő eredmények a KSH EU-SILC (Statistics on Income and Living Conditions) 2011-es jövedelmi referenciaévre vonatkozó felvételéből származnak. Kivételt képeznek a relatív anyagi helyzetre vonatkozó adatok, amelyek a kérdezés időpontjára (2012 márciusa) vonatkoznak.

A háztartások egy főre jutó jövedelmeinek alakulása, 2000–2011

Magyarországon a lakosság egy főre jutó nettó jövedelme az évezred elején a gazdaság teljesítményével párhuzamosan növekvő tendenciát mutatott, majd a dinamika megtört, és 2006-ról 2007-re a jövedelmek reálértéke csökkent. 2007 és 2009 között – a megszorító intézkedések hatására – már nominálértéken is mérséklődött a lakosság átlagos jövedelmi szintje. Ez a kedvezőtlen helyzet 2010-ben enyhült, és a vizsgált időszak utolsó két éve alatt az egy főre jutó éves nettó jövedelmek átlagos nagysága – az inflációs hatást is figyelembe véve – 43 ezer forinttal nőtt. 2011-ben a háztartások egy főre jutó éves bruttó jövedelme 1198 ezer forint volt, 4,6%-kal magasabb az előző évinél. Az egy főre jutó éves nettó jövedelem 989 ezer forintot tett ki, így 5,3%-kal haladta meg a 2010. évit, – ami a 3,9%-os fogyasztóiár-emelkedés mellett – 1,3%-os reáljövedelem-növekedést jelentett.

1. ábra

Az egy főre jutó éves nettó jövedelmek alakulása* a háztartásokban

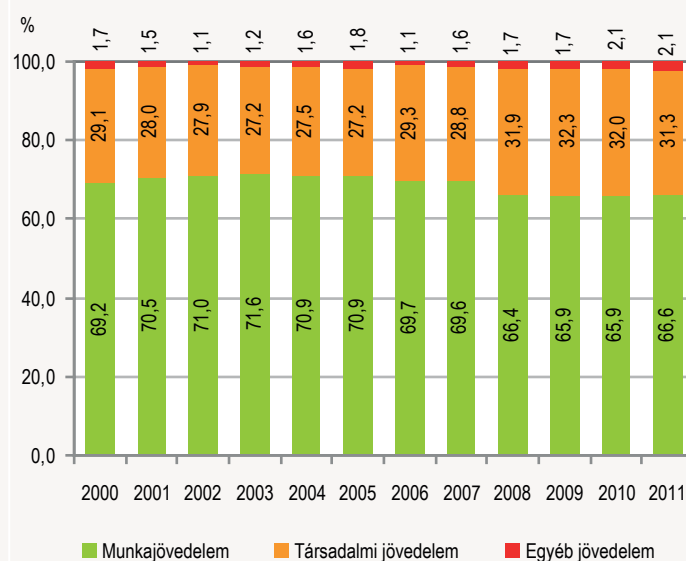
*A jövedelmeket 2000-től 2007-ig a hazai gyakorlat, 2008-tól az EU-SILC módszertana szerint csoportosítottuk.

Az egy főre jutó bruttó jövedelmek megoszlása, 2000–2011

A bruttó jövedelmek szerkezetében a munkajövedelmek képviselik a legnagyobb arányt, melyet a társadalmi jövedelmek követnek. Az egy főre jutó bruttó lakossági jövedelem források szerinti megoszlását vizsgálva, a jövedelmek két fő típusánál, az elsődleges és a másodlagos jövedelmek között kismértékű arányeltolódás figyelhető meg az utóbbi években. 2007-től kezdődően 2010-ig a társadalmi jövedelmek részaránya emelkedett (28,8%-ról 32,0%-ra), a munkajövedelmek aránya pedig csökkent (69,6%-ról 65,9%-re). 2011-ben a tendencia megfordult, a társadalmi jövedelmek aránya csökkent, 31,3%-ra, a munkajövedelmek aránya pedig nőtt, 66,6%-ra. A jövedelmek szerkezetének változása ellenére a munkajövedelmek részesedése az évtized legmagasabb értékétől még így is 5 százalékponttal elmaradt.

2. ábra

Az egy főre jutó bruttó jövedelmek megoszlása

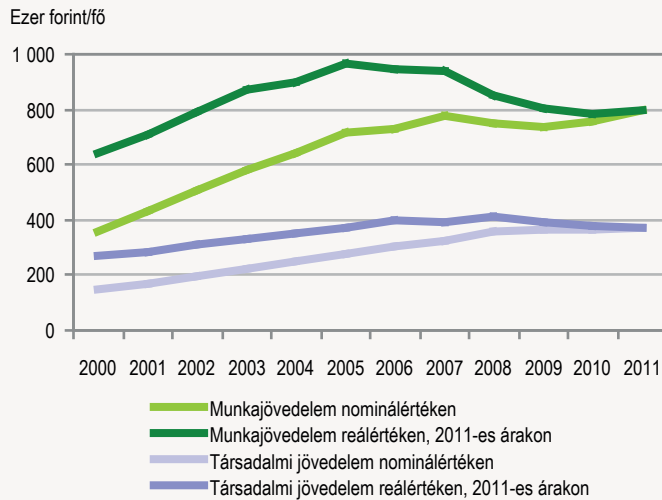

Az évezred elejétől mind nominál-, mind pedig reálértéken folyamatosan emelkedtek a munkából származó elsődleges jövedelmek és kisebb mértékben a társadalmi jövedelmek is. 2006-ban először az elsődleges (munkajövedelmek és vállalkozói jövedelmek), később pedig már a másodlagos (újraelosztás révén keletkező) jövedelmek reálértéke is csökkent. A válság kitörését megelőző 2007-es évtől 2011-ig a reáljövedelem-csökkenés mértéke a munkajövedelmeknél egy főre vetítve, éves szinten 142 ezer forint volt.

A társadalmi jövedelmek legnagyobb tételét a nyugdíjak, nyugdíjszerű ellátások teszik ki, ami 2000 és 2007 között 21–22%-os részarányt képviselt a bruttó jövedelemből. 2011-ben az egy főre jutó éves bruttó jövedelemből 291 ezer forint volt a nyugdíj, ez azt jelenti, hogy a lakosság jövedelmének közel negyede nyugdíjból származott.

3. ábra

Az egy főre jutó munka- és társadalmi jövedelmek alakulása a háztartásokban

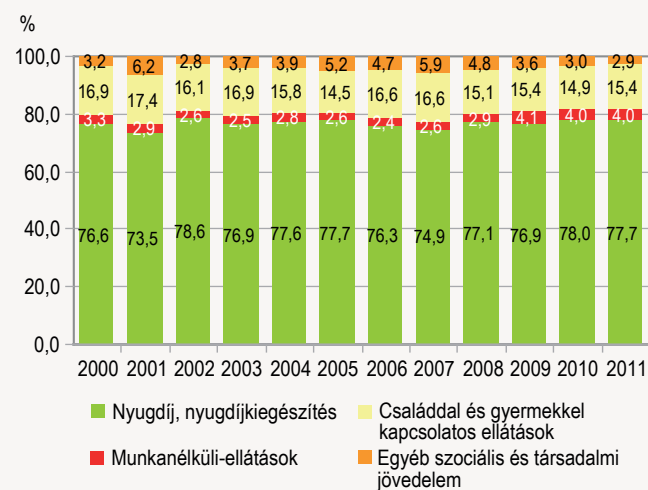

A családdal, gyermekkel kapcsolatos ellátások aránya – a 2006. január 1-jétől bevezetett egységes családtámogatási rendszertől kezdődően – a bruttó jövedelem 5%-a körül alakult (2011-ben 4,8%-ot tett ki). Ennek legnagyobb részét (60,3%-át) családi pótlékra, több mint harmadát (34,9%-át) gyedre, gyesre és gyetire fordították.

A munkanélküli-ellátások színvonala és a lakossági jövedelmeken belüli részesedése (elsősorban az „Út a munkához” program¹) következtében 2009-ben növekedni kezdett, és az egy főre jutó bruttó jövedelmen belül képviselt aránya azóta is közel változatlan. A munkanélküli-ellátások egy főre jutó éves összege 2011-ben mintegy 15 ezer forintot ért el, ami a bruttó jövedelem 1,3%-a, míg a társadalmi jövedelmeken belüli részesedése 4,0% volt.

4. ábra

A háztartások egy főre jutó éves átlagos társadalmi jövedelmének megoszlása jövedelemforrások szerint

A gyermekes háztartások helyzete, 2011

2011-ben 1146 ezer magyar háztartásban – az összes háztartás 30,3%-ában – élt 20 évesnél fiatalabb eltartott gyermek. A magyar lakosság közel fele, 4,7 millió fő élt gyermekes családban. A gyermekes háztartások 51,6%-a egy, 34,5%-a kettő, 13,9%-a három vagy annál több gyermeket nevelt.

1. tábla

A gyermekes* és a gyermek nélküli háztartások egy főre jutó éves nettó jövedelme

Háztartástípus	2010		2011	
	egy főre jutó nettó jövedelem			
	forint	az országos átlag százalékában	forint	az országos átlag százalékában
Gyermektelen háztartások	1 138 988	121,2	1 155 305	116,8
Gyermekes háztartások	726 094	77,3	804 871	81,4
Ebből:				
3 és annál több gyermekek	498 141	53,0	556 719	56,3

* 20 évesnél fiatalabb eltartott gyermekkel rendelkező.

2011-től változott a családi adókedvezmény rendszere, már nemcsak a 3 és annál több gyermekes családok vehették igénybe, hanem az egy- és kétgyermekesek is, ami a korábbiakhoz képest jelentősen kiszélesítette a jogosultak körét. A családi kedvezmény (azaz a személyi jövedelem adó-alapjának csökkentése) az eltartottak számától függően jogosultsági hónaponként egy és két eltartott esetén 62 500, három vagy annál több eltartott esetén 206 250 forintot tett ki. Az intézkedések hatására a 20 évesnél fiatalabb eltartott gyermeket nevelők egy főre jutó nettó jövedelme 10,8%-kal nőtt az előző évhez képest, ami folyó áron több mint 79, reálértéken pedig 50 ezer forintos növekedést jelentett. 2011-ben a gyermekes családok a családi adókedvezmény igénybevételével – gyermekszámától függően eltérő mértékű –, átlagosan 6,7%-os reáljövedelem-növekedést realizálhattak. Velük szemben a gyermektelenek háztartásaiban a jövedelem reálértéken 2,4%-kal csökkent.

Bár a kormányzati erőfeszítések hatására javult a gyermekes háztartások jövedelmi helyzete, egy főre jutó jövedelmük 2011-ben még mindig csak az átlagjövedelem négyötödét tette ki. Legnehezebb helyzetben továbbra is a három és annál több gyermeket nevelők, valamint a gyermeküket egyedül nevelő szülők voltak, esetükben 2011-ben az egy főre jutó nettó jövedelem 46 ezer forint/hó/fő, illetve 63 ezer forint/hó/fő volt.

A nyugdíjas háztartások jövedelmi helyzete, 2011

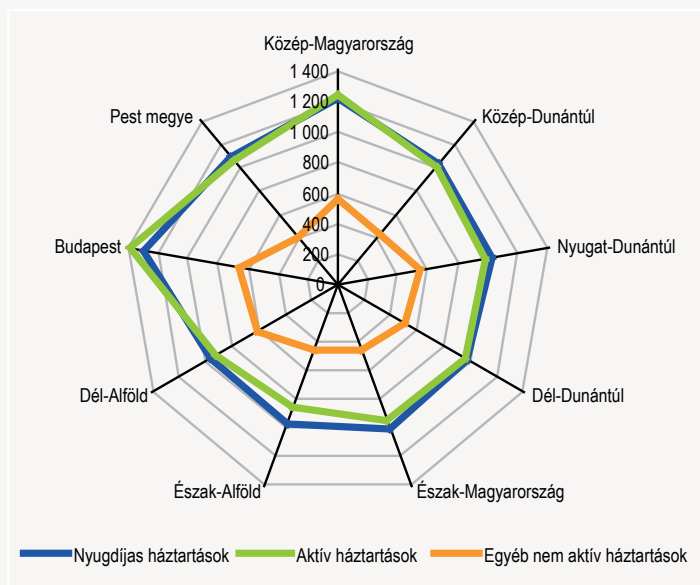
2011-ben 1,1 millió nyugdíjas háztartásban 1 millió 840 ezer személy élt. Egy főre jutó éves nettó jövedelmük 1053 ezer forint volt, ami az országos átlagjövedelem 106,5%-át tette ki. A gazdasági válságból adódó bizonytalanság következtében továbbra is – a többi társadalmi csoporthoz viszonyítva – a nyugdíjasok jövedelmi helyzete a legstabilabb, a folyamatosan biztosított és évről évre garantáltan növekvő összegű ellátásuk miatt.

¹Az Út a Munkához Program (ÚMP) célja a leghátrányosabb helyzetű kistérségeken élő alacsony iskolai végzettséggel rendelkező munkanél-küliek jövedelemhez juttatása és visszavezetése a nyílt munkaerőpiacra. Ennek fő eszköze az önkormányzatok által szervezett közfoglalkoztatás támogatási keretének jelentős bővítése volt. Az ÚMP első évében a közcélú foglalkoztatottak éves átlagos létszáma 60 ezerre nőtt (míg a közhasznúaké 5 ezer-re esett vissza), így az előző évi másfélszeresére nőtt a közfoglalkoztatásba bevontak aránya (a segélyezettekhez viszonyítva).
Forrás: http://hetfa.hu/wp-content/uploads/2011/04/UMP_kut_jelentes.pdf

A nyugdíjasok jövedelmi helyzete az aktív és az egyéb inaktív (munkanélkülieket, gyeden, gyesen, gyeten lévőket, munkaképteleneket stb. tartalmazó) háztartásokhoz képest területileg is kiegyenlítettebb. Ennek ellenére a budapesti háztartásoknál látható kiugrás (természetesen eltérő mértékben) mindhárom háztartástípusra jellemző.

5. ábra

A különböző gazdasági aktivitású háztartások egy főre jutó éves nettó jövedelme, ezer forint, 2011

Relatív anyagi helyzet, 2012

A jövedelmi vagy fogyasztási adatokon túlmenően megvizsgáltuk az emberek vélekedését az alapvetőnek tekintett szükségleteik kielégítéséről.

A fogyasztási kiadások meghatározó tétele a lakásfenntartás. A lakhatás nehézségeivel kapcsolatban a háztartások arra adtak választ, hogy megengedhetik-e maguknak, hogy lakásukat a téli hidegben megfelelően fűtsék, illetve, hogy otthonuk fenntartása (lakbér, közös költség, közüzemi díjak) mennyire megterhelő anyagiilag.

Az összes háztartás csaknem egyhatoda (598 ezer háztartás) nem tudta megfelelően fűteni lakását, ezekben a családokban 1422 ezer ember él. Általánosságban az elégtelenül fűtött otthon oka leginkább az alacsony jövedelem. Az alsó jövedelmi kategóriában élők harmada (mintegy 325 ezer személy) nélkülözte a fűtést, míg a leggazdagabbak közül csak 3,7% (36 ezer fő). A település típusát tekintve főként a vidéki városok háztartásai érintettek (21,3%), és kevésbé vannak jelen a községek háztartásai (13,9%). Ez valószínűleg azért van így, mert a községben élőknek a családi házas környezetben sokkal nagyobb mozgásterük van a fűtési módok kiválasztásában (például a gázfűtésről könnyebb áttérniük az olcsóbb fafűtésre), mint a városlakóknak, így a még alacsonyabb jövedelem esetén is, olcsóbb fűtőanyag használatával meg tudják oldani a lakás fűtését. A gyermekes háztartások közül a három és annál több gyermeket nevelők között minden ötödik háztartásban gondot jelent a fűtési költségek előteremtése, ezekben a háztartásokban 208 ezren élnek. Kiemelten veszélyeztetettnek tekinthetjük az egyedül élőket is (mivel a lakás fenntartása relatíve náluk jelenti a legnagyobb megterhelést), közülük majd minden negyedik (213 ezer fő) nyilatkozott úgy, hogy nem tudja lakását megfelelően fűteni. A háztartások arról is nyilatkoztak, hogy volt-e az elmúlt 12 hónapban hátralékuk az egyes lakhatással kapcsolatos számláik fizetésével. Lakbérhátralékot az alsó jövedelmi tízedben a háztartások több mint fele halmozott fel, de még az alsó kétötödben is jelentős ez a kockázat. Nehéz helyzetben vannak a gyermeküket egyedül nevelő szülők is, e háztartások 48,3%-a késett már a fizetéssel, 39,2%-uk többször is. A közös költséget az érintett háztartások 11,0%-a nem tudta megfelelő időben fizetni, 7,6%-

uk többször is. Főként az alacsony jövedelműek és az aktív korú népesség fizetett késedelmesen, azokban a háztartásokban, ahol legalább egy 65 év feletti személy is él, a közös költség elmaradók aránya mindössze 3,4%-os. Valamilyen közüzemidíj-tartozása mintegy 759 ezer háztartásnak volt az elmúlt 12 hónapban. Ezekben a háztartásokban él a népesség 23,9%-a (2347 ezer fő). A késedelmes fizetésben lévő többsége (75%-a) jellemzően nem egyszer, hanem többször került pénzzavarba.

2. tábla

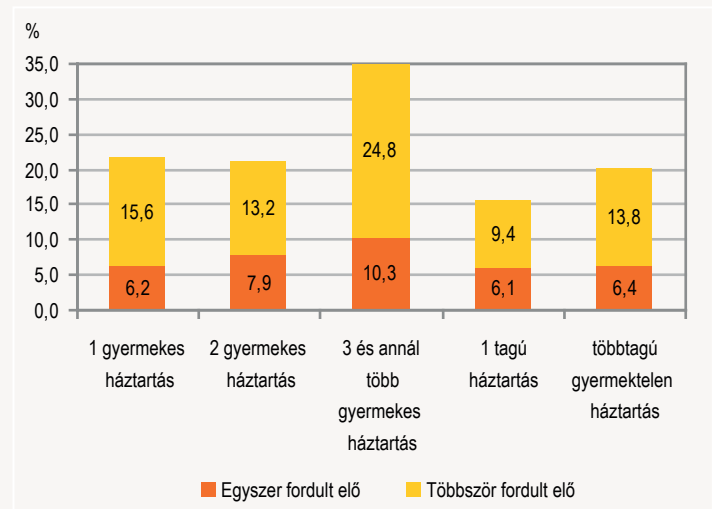
A háztartás lakásfenntartás költségeinek megterhelése, 2012

Megnevezés	Gyermektelen háztartások	Gyermekekes háztartások			Összesen
		1	2	3-x	
		gyermekkel			
Nagyon megterhelő					
Háztartásszám	980 752	247 399	169 430	94 522	1 492 103
Aránya a megfelelő típusú háztartásban, %	37,3	41,8	42,9	59,2	39,5
Időnként megterhelő					
Háztartásszám	1 446 926	301 138	203 955	57 812	2 009 831
Aránya a megfelelő típusú háztartásban, %	55,0	50,9	51,7	36,2	53,2
Egyáltalán nem megterhelő					
Háztartásszám	204 160	42 763	21 270	7 263	275 456
Aránya a megfelelő típusú háztartásban, %	7,8	7,2	5,4	4,6%	7,3
Összesen					
Háztartásszám	2 631 838	591 300	394 655	159 597	3 777 390
Arány, %	69,7	15,7	10,4	4,2	100,0

2012-ben a lakásfenntartási kiadásokon túl több mint 665 ezer háztartás érintett lakáshitelek törlesztésében. E háztartások több mint 55%-a (369 ezer család) gyermeket is nevel. A lakáshitelek 23,5%-a az utóbbi 12 hónapban legalább egy alkalommal nem tudta időben fizetni a hitel törlesztőrészletét. A három- és annál több gyermekesek között a késve fizetők aránya kiemelkedően magas (35,1%-os) volt, és e probléma több mint 19 ezer családot érintett. A lakáshitel törlesztésére a legnagyobb kockázatot az jelentette, ha a háztartás tagjai nem rendelkeztek keresettel.

6. ábra

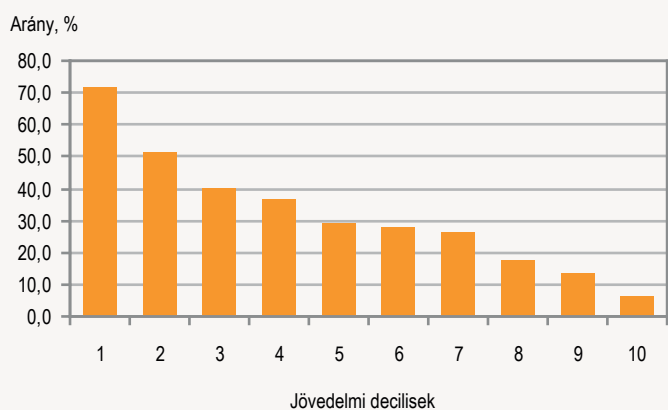
A lakáshitel törlesztést határidőn túl fizetők aránya a késve fizetés gyakorisága szerint, 2012

A lakásfenntartás mellett jelentős kiadási tételt jelentenek az élelmiszerre fordított összegek. 2012-ben Magyarországon a lakosság közel harmada nem engedhette meg magának, hogy minden második nap húst (vegetáriánusok ezzel egyenértékű ételt) fogyasszon. A legszegényebbeknél 71,6% (704 ezer fő), az aktív háztartásokban élőknel 27% (1924 ezer fő) ez az arány. A gyermek nélküliek és az egy-, valamint a kétgyermekesek esetében közel azonos arányú (30% körüli), csak a 3 és annál több gyermekesek nélküliözése emelkedik ki. A nagycsaládosok közül minden második személynek (484 ezer fő) pénzügyi miatt nincs lehetősége rendszeresen húst enni. A depriváltak közé kerülésre annál nagyobb az esély, minél alacsonyabb jövedelmi tizedbe tartozik az adott háztartás. Ezekben a háztartásokban nagyságrendileg is többen élnek, mint a jobb módúakban. A jövedelmi tizedek közti depriváltak létszámeloszlása nem egyenletes. Azok között, akik nem tudnak minden második nap húst enni, kiemelkednek (1206 ezer fő) az alsó két jövedelmi decilisbe tartozók, miközben elenyésző az ugyanazt vallók száma, a felső két jövedelmi kategóriában (195 ezer fő).

7. ábra

Azon személyek aránya jövedelmi tizedenként, akik nem engedhetik meg maguknak, hogy minden második nap húst egyenek, 2012

A lakosság saját anyagi helyzetét nem csak az alapján minősíti, hogy az alapvető szükségleteit, az étkezést vagy a lakhatást ki tudja-e önmaga számára megfelelő mértékben és minőségben elégíteni, hanem egyéb elemek alapján is. Például, hogy anyagi lehetőségei lehetővé teszik-e számára, hogy a testi-lelki feltöltődéshez szükséges programokon részt vehessen, képes-e megfizetni évente legalább egy egyhetes nyaralást. 2012 márciusában a megkérdezett háztartásokban élők több mint kétharmada (6579 ezer fő) nyilatkozott úgy, hogy pénzügyi miatt nem tud elmenni nyaralni évente egyszer, legalább egy hétre. Legrosszabb helyzetben (94,9%) a legalsó jövedelmi decilisbe tartozók vannak, őket az inaktív háztartások követték, közülük tízből nyolc fő nem tudta üdülését megfizetni. A probléma azonban nem csak ezt a réteget érintette erőteljesen, mert a nyaralás költségeit az aktív háztartásokban élők 62,1%-a (4424 ezer fő) sem tudta jövedelméből kigazdálkodni.

A háztartások többségének megtakarítási nehézségeire utal, hogy egy váratlan, nagyobb összegű kiadást² 73,4%-uk (2773 ezer háztartás) nem tud saját erőből megfizetni. Nem képes erre a legszegényebbek 97,2%-a, de még a felső jövedelmi tizedbe tartozók 43,9%-a sem. Az iskolai végzettség – amely szorosan kapcsolódik a jövedelmi helyzethez

– jelentősen befolyásolja a megtakarításra való hajlandóságot, illetve az arra való képességet. Míg az általános iskola 8 évfolyamát végzettek 87,0%-a, addig az egyetemi, doktori fokozattal is rendelkező diplomás referenciaszemélyek háztartásaiban 44,8%-os a váratlan kiadást kifizetni képtelenek aránya.

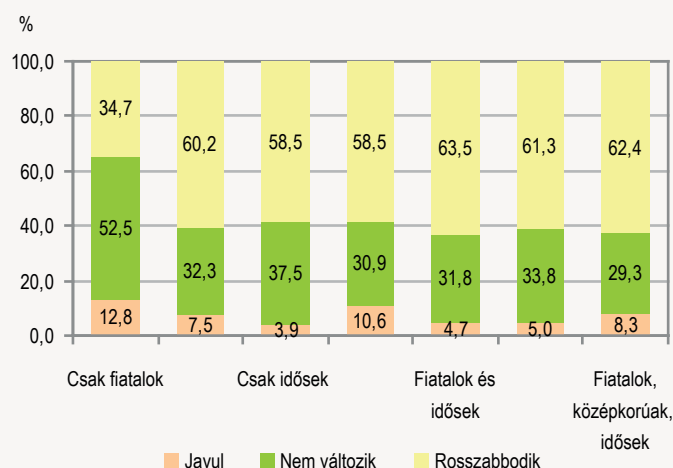
A háztartások jövedelemelvárásai, anyagi helyzetük szubjektív megítélése, 2012

A háztartások jövedelemelvárásai szoros összefüggést mutatnak a háztartás tényleges jövedelmi helyzetével. Ennek megfelelően – a háztartások szubjektív megítélése alapján – a legalacsonyabb jövedelmi ötödbe tartozók az országos átlag 2/3-ából tudnának átlagosan megélni. Míg a legfelső ötödbe tartozóknak az országos átlagnál 1/3-dal több jövedelemre lenne szükségük. Az adatok visszatükrözik a gyermeket nevelő és a gyermektelen háztartások jövedelmi helyzete közötti különbséget is, az átlagos megélhetéshez a gyermekek számára havonta fejkenként 82 ezer forint, míg a gyermektelenek számára ugyanehhez a szinthez 140 ezer forint kellene. A gyermekek számára a különböző megélhetési szintekhez mintegy 40%-kal kevesebb szükséges jövedelmet társítottak, mint a gyermektelenek, az országos átlaghoz viszonyított elmaradásuk 30% körüli.

Az anyagi helyzet jövőbeni változásainak tekintetében meglehetősen peszsimista a lakosság. Nagy többségük (58,6%) úgy gondolja, hogy maga és családja pénzügyi helyzete romlani fog a kérdést követő 12 hónapban, harmaduk szerint nem fog változni az eddigiekhez képest, és csak 7,5%-uk reménykedik helyzeté jobbra fordulásában. A legszegényebb háztartások még ennél is borúsabban látják a jövőt, közel háromnegyedük (157 ezer család) számít további romlásra. Területi szempontból a déldunántúliak a legpeszsimistábbak (65,4%), de még a legkedvezőbb arányt felmutató nyugat-dunántúli régió lakosai között is 45,5% számolt anyagi helyzetük romlásával. A fiatalok háztartásai – melyek csak 29 évesekből, vagy fiatalabbakból állnak – alkotják ma Magyarországon azt az egyetlen társadalmi csoportot, melynek többsége (52,5%) nem várt lényeges változást, és amelynek tagjai a többiekhez képest nagyobb arányban bíztak a pozitív fordulatban (12,8%).

8. ábra

A háztartások véleményének megoszlása pénzügyi helyzetük alakulásáról a kérdést követő 12 hónapban, 2012

² Nagyobb összegű kiadás alatt – a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően – a tárgyévet megelőző év egy fogyasztási egységre jutó szegénységi küszöb alatti értéket tekintjük, esetünkben ez 60 ezer forint volt.

További információk, adatok (linkek):

[Módszertan](#)

[Tábla: jövedelmi adatok](#)

[Tábla: relatív anyagi helyzet](#)

Elérhetőségek

beatrix.menczo@ksh.hu

Telefon: (+36-1) 345-6165

[Információs szolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789

www.ksh.hu

[Archívum](#)